

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

z dnia 21 kwietnia 1998 r.

**w sprawie wprowadzenia do nauczania szkolnego przedmiotu „Wiedza o życiu seksualnym człowieka”
oraz zakresu jego treści programowych.**

Na podstawie art. 4 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78, z 1995 r. Nr 66, poz. 334, z 1996 r. Nr 139, poz. 646 oraz z 1997 r. Nr 141, poz. 943 i Nr 157, poz. 1040) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. W szkołach podstawowych i ponadpodstawowych publicznych i niepublicznych posiadających uprawnienia szkół publicznych wprowadza się przedmiot „Wiedza o życiu seksualnym człowieka”, zwany dalej „przedmiotem”.

2. Zakres treści programowych przedmiotu określa załącznik do rozporządzenia.

§ 2. 1. Na realizację przedmiotu przeznaczona jest następująca liczba godzin w wymiarze rocznym:

- 1) w klasie V szkoły podstawowej — 4 godziny (w tym po 2 godziny, z podziałem na grupy chłopców i dziewcząt),
- 2) w klasach VI i VII szkoły podstawowej — 4 godziny (w tym po 1 godzinie, z podziałem na grupy chłopców i dziewcząt),

3) w klasie VIII szkoły podstawowej — 6 godzin (w tym po 1 godzinie, z podziałem na grupy chłopców i dziewcząt),

4) we wszystkich klasach szkół ponadpodstawowych — 6 godzin.

2. Z rodzicami uczniów klas szkoły podstawowej oraz z rodzicami uczniów szkół ponadpodstawowych przeprowadza się co najmniej jedno spotkanie informacyjne w roku szkolnym.

§ 3. 1. Udział ucznia w zajęciach przedmiotu nie jest obowiązkowy i nie wpływa na promocję ucznia. Na udział ucznia w zajęciach z przedmiotu zgodę w formie pisemnej wyrażają rodzice lub opiekunowie prawni po spełnieniu przez szkołę warunków określonych w § 2 ust. 2 i § 4 ust. 4. Po osiągnięciu pełnoletności o udziale w zajęciach decydują sami uczniowie.

2. Udział ucznia w zajęciach przedmiotu odnotowuje się na świadectwie szkolnym w części przeznaczonej na przedmioty i zajęcia nadobowiązkowe wpisem „uczestniczył(a)”.

§ 4. 1. Za zorganizowanie zajęć przedmiotu na terenie szkoły odpowiada dyrektor szkoły.

2. Plan realizacji treści programowych powinien stanowić spójną całość z pozostałymi działaniami wychowawczymi szkoły, a w szczególności:

- 1) wspierać wychowawczą rolę rodziny,
- 2) promować integralne ujęcie ludzkiej seksualności,
- 3) kształtować postawy prorodzinne, prozdrowotne i prospołeczne.

3. Szczegółowy program nauczania przedmiotu zatwierdza rada pedagogiczna szkoły, z uwzględnieniem potrzeb rozwojowych i środowiskowych uczniów, opinii rodziców oraz możliwości danej szkoły.

4. Przed przystąpieniem do realizacji zajęć nauczyciel przedmiotu wraz z wychowawcą klasy obowiązani

są przedstawić rodzicom pełną informację o celach i treściach realizowanego programu, literaturze, pomocach dydaktycznych i uzyskać ich aprobatę.

§ 5. Zajęcia przedmiotu mogą być prowadzone wyłączenie przez osoby mające przygotowanie pedagogiczne, które ukończyły studia, studia podyplomowe w zakresie nauk o rodzinie, lub kursy kwalifikacyjne zgodne z treściami programowymi przedmiotu.

§ 6. W roku szkolnym 1997/1998 w semestrze II przeznacza się na realizację przedmiotu następującą liczbę godzin:

- 1) w klasie V—VII szkoły podstawowej — 2 godziny (w tym po 1 godzinie, z podziałem na grupy chłopców i dziewcząt),
- 2) w klasie VIII szkoły podstawowej — 3 godziny (w tym po 1 godzinie, z podziałem na grupy chłopców i dziewcząt),
- 3) we wszystkich klasach szkół ponadpodstawowych — 3 godziny, z wyłączeniem klas maturalnych.

§ 7. 1. Publiczne placówki doskonalenia nauczycieli są zobowiązane do prowadzenia programów doskonalenia i doskonalenia nauczycieli z zakresu wychowania do życia w rodzinie, w tym wiedzy o życiu seksualnym człowieka.

2. Koordynowanie doskonalenia i doskonalenia nauczycieli powierza się Centrum Metodycznemu Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej.

§ 8. Traci moc zarządzenie nr 17 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 września 1997 r. w sprawie wprowadzenia do nauczania szkolnego oraz zakresu treści programowych przedmiotu „Wiedza o życiu seksualnym człowieka” (Dz. Urz. MEN Nr 8, poz. 37).

§ 9. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Edukacji Narodowej: *M. Handke*

Załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 kwietnia 1998 r. (poz. 369)

ZAKRES TREŚCI PROGRAMOWYCH PRZEDMIOTU „WIEDZA O ŻYCIU SEKSUALNYM CZŁOWIEKA”

Seksualność nie jest wartością autonomiczną i wyizolowaną; wiąże się z całą strukturą osobowości, z systemem wartości człowieka, strukturą potrzeb, obrazem własnego „ja”, z normami moralnymi i religijnymi, relacjami interpersonalnymi, rolami małżeńskimi, rodzicielskimi i społecznymi. Szkoła jest zobowiązana respektować ten fakt i podawać wiedzę o ludzkiej płciowości w tak rozumianym kontekście całej rzeczywistości człowieka.

Zadania szkoły

1. Wspieranie wychowawczej roli rodziny. Integrowanie działań szkoły i rodziców.

2. Kształtowanie postaw prorodzinnych, prozdrowotnych i prospołecznych.

3. Pomoc w kształtowaniu pozytywnego stosunku do płciowości. Odniesienie płciowości do wartości nadrzędnych, takich jak poszanowanie życia, miłość, małżeństwo, rodzina oraz przyjaźń, akceptacja i szacunek w relacjach międzyosobowych.

4. Pomoc w kształtowaniu dojrzałości psychoseksualnej, która wiąże się z podejmowaniem dojrzałych i odpowiedzialnych decyzji, właściwym przygotowaniem do przyszłych ról małżeńskich i rodzinnych.

5. Uświadomienie roli rodziny w życiu człowieka — promowanie trwałych związków małżeńskich, opartych na miłości, wierności, uczciwości i współpracy.

6. Przekazywanie rzetelnej wiedzy na temat zmian biologicznych, psychicznych i społecznych na różnych etapach rozwoju człowieka, dostosowanej do wieku, potrzeb i poziomu rozwoju ucznia.

Treści programowe

Szkoła podstawowa

Klasa V

- Rola rodziny w życiu człowieka. Podstawowe funkcje członków rodziny z podkreśleniem miejsca dziecka w rodzinie.
- Różnice i podobieństwa między dziewczętami i chłopcami. Identyfikacja z własną płcią. Akceptacja i szacunek dla ciała. Prawo człowieka do intymności, możliwości i formy jej ochrony.
- Wiedza o zmianach fizycznych, psychicznych i społecznych okresu dojrzewania; higiena fizyczna i psychiczna okresu dojrzewania.
- Podstawowa wiedza dotycząca budowy i funkcjonowania układu rozrodczego człowieka; odmienność ról kobiety i mężczyzny; ciąża i rozwój dziecka przed urodzeniem; poród.

Klasa VI

- Różne sposoby okazywania uczuć. Istota koleżeństwa i przyjaźni; wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca, empatia. Miłość w rodzinie.
- Niepokoje okresu dojrzewania: zróżnicowane indywidualne tempo rozwoju, niestabilność emocjonalna, miesiączkowanie, polucje.
- Własna intymność fizyczna i psychiczna; dobrze rozumiana wstydlivość jako wartość chroniąca intymność w dziedzinie seksualnej; postawy asertywne.
- Mass media — umiejętne korzystanie. Zasady i kryteria wyboru czasopism, książek, filmów.
- Odpowiedzialność za własny rozwój — samowychowanie.

Klasa VII

- Budowa prawidłowych relacji z rodzicami. Konflikt pokoleń: przyczyny i sposoby rozwiązywania konfliktów.
- Relacje międzyosobowe i ich znaczenie. Przyjaźń, zakochanie, miłość; miłość młodzieńcza, miłość dojrzała — rozróżnianie pojęć.
- Podstawowe informacje o rozwoju seksualnym człowieka: tożsamość płciowa — kobiecość i męskość. Główne funkcje płciowości: wyrażanie miłości oraz rodzicielstwo.
- Typowe problemy okresu dojrzewania: ich objawy, sposoby radzenia sobie z nimi, pomoc w rozeznaniu

sytuacji wymagających porady lekarza lub innych specjalistów; problemy napięć seksualnych i masturbacji. Różnice w rozwoju psychoseksualnym dziewcząt i chłopców; postawy i wzajemne oczekiwania.

Klasa VIII

- Wartość rodziny w życiu człowieka; podstawowe funkcje rodziny. Rola poszczególnych członków rodziny; wzajemne relacje; odpowiedzialność wszystkich za atmosferę panującą w rodzinie.
- Pojęcie miłości — wieloaspektowość i wieloznaczność. Pierwsze fascynacje, zauroczenie, miłość platoniczna, miłość dojrzała. Całościowe ujęcie działania seksualnego wyrażające się związkiem pomiędzy aktywnością seksualną a miłością i odpowiedzialnością; krzywda związana z przedmiotowym traktowaniem człowieka w dziedzinie seksualnej jako konsekwencja każdego innego ujęcia ludzkiej seksualności.
- Zagrożenia okresu dojrzewania: presja seksualna, pornografia, uzależnienia i sposoby radzenia sobie z presją rówieśników i otoczenia.
- Płodność — wspólną sprawą kobiety i mężczyzny. Prawa rządzące ludzką płodnością; cykl owulacyjny, naturalny rytm płodności. Początek życia człowieka; rozwój dziecka przed urodzeniem, przebieg i higiena ciąży, poród, naturalne karmienie. Szacunek dla ludzkiego życia od chwili poczęcia.
- Planowanie rodziny; naturalne metody rozpoznawania płodności a antykoncepcja. Aspekt zdrowotny, psychologiczny i moralny.
- Potrzeba podporządkowania popędów wyznawanim wartościom moralnym i duchowym. Zasady umiejętnego korzystania ze środków audiowizualnych.
- Choroby przenoszone drogą płciową. AIDS. Drogi przenoszenia zakażenia. Profilaktyka.

Szkoły ponadpodstawowe

Zakres treści programowych uwzględnia rozwój psychofizyczny uczniów.

- Rozwój człowieka: przed urodzeniem, narodziny. Faza niemowlęca, wczesnodziecięca, przedpokwitaniowa, dojrzewania, młodości, wieku średniego, wieku późnego (ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju psychoseksualnego).
- Dojrzewanie: uwarunkowania biologiczne i społeczne. Rozumienie i akceptacja kryteriów dojrzałości biologicznej, psychicznej i społecznej. Higiena okresu dojrzewania. Napięcie seksualne. Trudności, problemy okresu dojrzewania i sposoby radzenia sobie.
- Wartości związane z płciowością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzina, rodzicielstwo. Znaczenie odpowiedzialności w przeżywaniu własnej płciowości i budowaniu trwałych więzi.

- Istota seksualności człowieka. Aspekty seksualności: biologiczny, emocjonalny, duchowy. Integracja seksualna. Budowanie więzi (miłości) i prokreacja jako cele płciowości.
- Różnice w przeżywaniu miłości między chłopcem i dziewczyną. Różnice w seksualności kobiety i mężczyzny. Komplementarność płci — wzajemne dopełnianie się płci w dziedzinie fizycznej, psychicznej, duchowej i społecznej. Rozumienie, akceptacja i szacunek dla osób płci odmiennej. Potrzeba pełnej akceptacji własnej seksualności; osiąganie tożsamości seksualnej.
- Zakłócenia i trudności w osiąganiu tożsamości płciowej. Brak akceptacji własnej płci. Lęki homoseksualne a rzeczywiste skłonności homoseksualne; przyczyny. Możliwości pomocy w pokonywaniu trudności związanych z tożsamością płciową.
- Inicjacja seksualna i jej uwarunkowania. Następstwa przedwczesnej inicjacji seksualnej. Argumenty biomedyczne, psychologiczne i moralne za inicjacją w małżeństwie. Współżycie seksualne źródłem trwałych zobowiązań moralnych i psychicznych.
- Niebezpieczeństwa związane z niedojrzałym działaniem seksualnym: nieprawidłowy rozwój psychoseksualny, zranienia emocjonalne, uzależnienia seksualne, przedwczesne rodzicielstwo.
- Choroby przenoszone drogą płciową i AIDS. Znajomość najważniejszych chorób przenoszonych drogą płciową i sposobów ich przenoszenia. Profilaktyka.
- Istota miłości. Etapy rozwoju miłości: zakochanie, miłość młodzieńcza, miłość dojrzała. Kryteria dojrzałej miłości: pragnienie dobra drugiego człowieka, brak egoizmu, gotowość do wyrzeczeń, pełna akceptacja kochanego człowieka z poszanowaniem jego osobistej wolności. Rodzaje miłości. Miłość jako proces dynamiczny, wymagający przygotowania do niej, pielęgnowania jej, stałej pracy dla dobra związku.
- Zaburzenia w rozwoju miłości: niedojrzałość, egoizm, brak zrozumienia istoty miłości, brak odpowiedzialności, zazdrość, nieumiejętność okazywania uczuć.
- Biologia prokreacji; psychofizjologia procesów rozrodczych. Cykl owulacyjny i nauka obserwacji cyklu jako wprowadzenie do naturalnego planowania rodziny.
- Metody naturalnego planowania rodziny i ich skuteczność. Aspekt ekologiczny, psychologiczny i etyczny stosowania naturalnego planowania rodziny. Prezentacja wybranej metody: metody owulacyjnej Billingsa, termicznej, objawowo-termicznej.
- Metody i środki antykoncepcyjne i wczesnoporonne: różnice w działaniu; skuteczność, skutki uboczne; aspekt zdrowotny, psychologiczny i moralny ich stosowania.
- Świadomość własnej płodności i akceptacja płodności drugiej osoby oraz wspólna odpowiedzialność za płodność jako jeden z warunków prawidłowej więzi małżeńskiej.
- Odpowiedzialne rodzicielstwo integralnym elementem dojrzałej seksualności. Ojcostwo i macierzyństwo jako dopełnienie więzi małżeńskiej. Adopcja. Ojcostwo i macierzyństwo w wymiarze duchowym. Wartość życia samotnego. Samotne macierzyństwo i ojcostwo.
- Nie planowane poczęcie dziecka; sposoby szukania pomocy w sytuacjach trudnych.
- Aborcja — zagrożenia dla zdrowia fizycznego i psychicznego; wymiar medyczny, psychiczny i moralny.
- Wiedza na temat przebiegu i higieny ciąży, rozwoju prenatalnego dziecka, porodu i naturalnego karmienia. Czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na poczęcie i rozwój dziecka. Rola szkoły rodzenia w przygotowaniu do porodu; poród rodzinny.
- Rola więzi matki z dzieckiem w pierwszym okresie życia dziecka. Dialog od poczęcia. Rola ojca w czasie oczekiwania na dziecko, w okresie porodu i w opiece nad noworodkiem.
- Wartość małżeństwa. Rola męża i żony w małżeństwie. Rola małżeństwa i rodziny w życiu osobistym człowieka oraz w życiu społecznym. Wybór współmałżonka: kryteria, trudności. Życie małżeńskie i rodzinne a doświadczanie ludzkiego szczęścia.
- Uwarunkowania rozwoju więzi małżeńskiej; dialog i komunikacja w małżeństwie, wierność i zaufanie, umiejętność okazywania czułości i szacunku, pielęgnowanie wzajemnych relacji, umiejętność rozmowy na tematy intymne, dbałość o wzajemną atrakcyjność.
- Konflikty w rodzinie. Przyczyny konfliktów na poszczególnych etapach rozwoju małżeństwa i rodziny. Zasady konstruktywnego rozwiązywania konfliktów (mediacja, negocjacje).
- Zagrożenia społeczne i cywilizacyjne, jakim podlega współczesna rodzina: m.in. agresja, przemoc, alkoholizm, rozwód, separacja.
- Zaburzenia w sferze seksualnej. Przemoc i przestępstwa seksualne; możliwości zapobiegania, sposoby obrony. Informacja o ośrodkach pomocy psychologicznej i medycznej.
- Wychowanie dzieci w rodzinie; miłość macierzyńska i ojcowska; znaczenie prawidłowych postaw rodzicielskich dla rozwoju dziecka. Wzajemna miłość rodziców istotnym czynnikiem kształtowania się tożsamości seksualnej dziecka i jego pojęć o życiu małżeńskim i rodzinnym. Wychowanie seksualne dzieci obowiązkiem rodziców.
- Prawodawstwo dotyczące rodziny. Podstawowe akty prawne. Prawa i obowiązki małżonków i rodziców. Obowiązki państwa wobec rodziny.